

УДК 502.7

ЛЕБІДЬ С.Г., ЛЕВАШОВ В.В., Миколаївський державний гуманітарний університет ім. Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна

Лебідь Світлана Григоріївна – к. пед. н., доцент кафедри екології та природокористування МДГУ імені Петра Могили

Левашов Віталій Валерійович – магістрант МДГУ імені Петра Могили

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБКИ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ РЛШ “КІНБУРНЬСЬКА КОСА”

Статтю присвячено розгляду сутності поняття “екологічний туризм”, визначенню його характерних рис, видів, основоположних принципів, що має бути покладено в основу Концепції розвитку екологічного туризму на території Кінбурнської коси.

Article is denoted consideration of essence of notion “ecological tourism”, determination of its typical particularities, types, background principles. Enumerated aspects must lie in base of Concepts of development of ecological tourism on territory of Kinburn’s peninsula

Заповідні території з їх унікальними природними умовами, неповторними ландшафтами, різноманітням флори та фауни завжди приваблювали туристів. Рекреаційний потенціал таких територій досить великий, що створює умови для ефективного відновлення здоров’я та відпочинку людей. Разом з тим антропогенний пресинг внаслідок рекреації завдає шкоди екосистемам подібних місць, оскільки накопичуються ТПВ, біологічні рідкі відходи. Транспорт, що обслуговує відпочиваючих, спричиняє викиди шкідливих речовин.

Відвідування обмежених за площею територій великою кількістю людей викликає витогування трав’янистих ценозів, які можуть містити рідкісні рослини, завдає неспокою птахам, що там гніздяться, звірям, що там мешкають.

Однією з таких територій, що зазнала вказаних проблем, є Кінбурнська коса, яка знаходиться в Миколаївській області в південному напрямку від м. Очакова й омивається з півночі мілководдями Дніпровсько-Бузького лиману, із заходу – відкритим морем, з півдня – Ягорлицькою затокою.

Для охорони унікального природного комплексу Кінбурнського півострова у 1992 році було створено РЛП “Кінбурнська коса” рішенням №16 від 15.10.92 р. 14 сесії 21 скликання Миколаївської обласної ради у відповідності до закону “Про природно-заповідний фонд України” (гл. 4 ст. 23, 24). Проте створення заповідного об’єкта регіонального рівня ніяк не вплинуло на ріст кількості відпочиваючих, так званих “диких” туристів. Щорічно вона збільшується. Це стимулює ріст обсягів будівництва на косі, спричиняючи неконтрольовану забудівлю території, при якій руйнуються кутки цілинного степу, лісу, прибережної зони.

Активісти руху за збереження Кінбурну, до якого входять місцеві жителі, адміністрація парку, Покровської школи, екологи, журналісти тощо, виступають за надання РЛП статусу національного парку, щоб охорона його здійснювалася на державному рівні. Це створить додаткові можливості для вжиття заходів проти порушення заповідного режиму на Кінбурнській косі [7].

Розв’язанню означених проблем можуть сприяти й розробка та впровадження Концепції розвитку екологічного туризму на Кінбурнській косі. Мета даної роботи – розгляд основних питань, пов’язаних з розробкою такої концепції.

До розробки Концепції розвитку екотуризму необхідним є, передусім, розробка основних методологічних засад, а саме – обґрунтування сутності та змісту поняття “екологічний туризм”, формулювання мети, задач, провідних принципів екологічного туризму, визначення умов їх реалізації тощо. Отже, завданнями даної статті є висвітлення перелічених аспектів.

Термін “екотуризм” був введений на початку 80-х років ХХ ст. Єдиного загальноприйнятого визначення екотуризму поки що відсутнє. Існує безліч визначень, схожих за змістом, але різних за формулюванням та контекстом. Наведемо визначення, дані відомими міжнародними організаціями:

Міжнародна Спілка охорони природи (МСОП): “Екологічний туризм або екотуризм – подорож з відповідальністю перед навколишнім середовищем стосовно непорушених природних територій з метою вивчення і насолоди природою і культурними пам’ятками, що сприяє охороні природи, має “м’який” вплив на навколишнє середовище, забезпечує активну соціально-економічну участь місцевих жителів і одержання ними переваг від цієї діяльності”.

Товариство екотуризму (The Ecotourism Society): “Екотуризм – це відповідальна подорож у природні території, що сприяє охороні природи і

поліпшує добробут місцевого населення”.

Всесвітній Фонд дикої природи: “Екотуризм – туризм, що включає подорожі в місця з відносно недоторканою природою з метою одержати уявлення про природні і культурно-етнографічні особливості даної місцевості, що не порушує при цьому цілісності екосистем і створює такі економічні умови, при яких охорона природи і природних ресурсів стає вигідною для місцевого населення” [4].

У силу розмитості поняття екотуризму його часто по-різному називають, при цьому нерідко плутаючи з іншими типами туризму. Розглянемо особливості екотуризму, відзначимо наявні взаємозв’язки із суміжними типами туризму і різновидами екотуризму.

Природний туризм (nature tourism, nature-based or nature-oriented tourism) – будь-які види туризму, що безпосередньо залежать від використання природних ресурсів, збереження їх у відносно незміненому стані, включаючи ландшафти, рельєф, води, рослинність і диких тварин.

На відміну від туризму екологічного, поняття “природний туризм” ґрунтується лише на мотивації туристів (відпочинок у дикій природі, знайомство з нею) та характері їхньої діяльності (рафтинг, трекинг і т.п.) і не враховує екологічний, культурний і економічний вплив таких подорожей. Тому далеко не завжди використання природних ресурсів при такому виді туризму є розумним і сталим (досить згадати такі його види, як полювання, подорожі на моторних човнах та ін.).

Екотуризм – це більш комплексна концепція, що припускає невиснажливе використання і збереження біорізноманіття для майбутніх поколінь, планування і керування туристичною діяльністю; крім інтересів туристів, він має на увазі досягнення суспільних цілей. Невід’ємний компонент екотуризму – взаємодія з місцевим населенням, створення більш сприятливих економічних умов у відвідуваних районах.

Таким чином, стає ясним відмінність між туроператорами, що пропонують “традиційні” тури в природу, і організаторами турів екологічних. Перші не беруть на себе зобов’язань щодо охорони природи або керування природними територіями, вони просто пропонують клієнтам можливість побувати в екзотичних місцях і познайомитися з культурами корінних народів “до того, як вони зникнуть”. Другі встановлюють партнерські стосунки з територіями, що охороняються і місцевими жителями. Вони прагнуть до того, щоб їхній бізнес вносив реальний вклад в охорону дикої природи і розвиток місцевих поселень у довгостроковій

перспективі. Вони намагаються поліпшити взаєморозуміння між туристами і місцевими жителями.

Як різновид природного туризму іноді виділяють біотуризм (wildlife tourism) і подорожі в дику природу (wilderness travel), метою яких можуть бути будь-які об'єкти живої природи.

Нерідко екотуризм зв'язують із пригодницьким туризмом (adventure tourism). Однак екологічний туризм не завжди має на увазі пригодницький компонент. З іншого боку, далеко не всі пригодницькі тури відповідають екологічним критеріям, особливо в аспекті стійкого використання ресурсів. Так, антиекологічними можуть бути, наприклад, спортивні і сафарі-тури, що супроводжуються видобутком живих трофеїв або досягненням спортивного результату за будь-яку ціну – скажімо, з використанням зрубаних живих дерев для спорудження переправ.

Зелений сільський туризм, або агротуризм (agrotourism), особливо популярний у США і країнах Західної Європи, – відпочинок у сільській місцевості (у селах, на хуторах, у зручних селянських будинках). Туристи якийсь час ведуть сільський спосіб життя серед природи, знайомляться з цінностями народної культури, прикладного мистецтва, з національними піснями і танцями, місцевими звичаями, беруть участь у традиційній сільській праці, народних святах і фестивалях [4].

“Зелений туризм” (green tourism) має на увазі застосування в туристичній індустрії екологічних методів і технологій [1].

У німецькомовних країнах прикметник “екологічний” уживається досить рідко й у визначеннях “зелених” галузей туризму практично не використовується. Там найбільш широкого поширення набув термін “м'який туризм”, або “екологічно і соціально відповідальний туризм”.

На думку ряду авторів, поняття “м'який туризм” близьке до “зеленого туризму” і характеризується природокористуванням, що не призводить до деградації ресурсів, оскільки для відновлення й охорони останніх використовується частина прибутків від його розвитку. Він охоплює найрізноманітніші сфери туризму, від готельного господарства, авіаліній і інших видів транспорту до турів по природних територіях, що охороняються. У даному випадку їх поєднує відповідальне ставлення до охорони навколишнього середовища, зокрема використання екологічних технологій. У системі “м'якого туризму” найважливішим компонентом є не просто турист, а свідомий, підготовлений турист.

В даний час найбільш широко

використовується уявлення про екотуризм як стійкий туризм (sustainable tourism). Відповідно до визначення ВТО і Всесвітньої Ради з туризму та подорожей (WTTC), “сталий туризм відповідає потребам як туристів, що відвідують туристичні центри, так і населення останніх; крім того, він припускає забезпечення й оптимізацію перспектив майбутнього розвитку. Ресурси використовуються таким чином, щоб задовольнити економічні, соціальні і естетичні потреби, але при цьому зберегти культурну унікальність, найважливіші екологічні особливості, різноманіття біологічних видів і життєво важливі системи”.

На додаток до цього на Міжнародному форумі “Навколишнє середовище і розвиток” відзначено, що “Сталий туризм повинен відповідати критеріям соціальної, культурної, екологічної й економічної сумісності. Сталий туризм – це той туризм, що у довгостроковій перспективі, тобто в проекції на сучасне і майбутні покоління, може адаптуватися до конкретних етнічних і культурних особливостей, відповідає вимогам соціальної справедливості, екологічно виправданий, а також доцільний і вигідний в економічному плані” [8].

Виходячи з ґрунтовного аналізу сутності екологічного туризму можна сформулювати його основні принципи:

- Подорожі в природу, причому головний зміст таких подорожей – знайомство з живою природою, а також з місцевими звичаями і культурою.
- Зведення до мінімуму негативних наслідків екологічного і соціально-культурного характеру, підтримка екологічної стійкості середовища.
- Сприяння охороні природи і місцевого соціокультурного середовища.
- Екологічна освіта.
- Участь місцевих жителів і одержання ними доходів від туристичної діяльності, що створює для них економічні стимули до охорони природи.
- Економічна ефективність сприяння сталому розвитку відвідуваних регіонів.

Заслуговує на увагу підхід, при якому Концепцію екотуризму можна подати у вигляді таких базових принципів (Steck, 1999):

принцип мінімізації негативного впливу, фундаментальною умовою якого є природна та соціокультурна сумісність. Сутність реалізації даного принципу полягає в контролі та участі з боку місцевих громад, рівноправний доступ до природних ресурсів, дотримання гранично допустимих рекреаційних навантажень;

принцип підсилення та широкого охоплення. З одного боку, реалізація даного принципу передбачає створення фінансово-економічних та

Таблиця 1

Характерні риси екологічного туризму

Принципи екотуризму	Характерні риси екотуризму
Зведення до мінімуму негативних наслідків екологічного і соціально-культурного характеру, підтримка екологічної стійкості середовища	<ul style="list-style-type: none"> - Не перевищуються гранично допустимі рекреаційні навантаження. - Розвиток туризму ретельно планується, контролюється і керується. - Дотримуються правила поведінки, розроблені для відвідуваних природних територій. - Екологічним є транспорт, використовуваний туристами. - Сміття не викидається на загальний смітник, але збирається спеціальним чином, видаляється з території та надходить потім на екотехнологічну переробку. - Привали, бівуаки і багаття влаштовуються тільки в спеціально обладнаних місцях. - Не допускається покупка сувенірів, зроблених з об'єктів живої природи. - Гриби, ягоди, квіти, лікарські рослини, будь-які природні сувеніри збираються тільки тоді і там, де це дозволено - Готелі, кемпінги, котеджі, у яких зупиняються туристи, розташовані так, що не порушують нормальний, екологічно сталий розвиток навколишнього ландшафту і не спотворюють його вигляд. - Ці готелі і кемпінги побудовані з екологічно нешкідливих матеріалів, їхні мешканці не витрачають надмірно енергію і воду, при цьому стоки і викиди очищаються, інші відходи утилізуються. В ідеалі – використовуються “замкнуті” екотехнології. - Їжа туристів екологічно чиста і корисна, при цьому в раціоні присутні місцеві продукти.
Сприяння охороні природи і місцевого соціокультурного середовища	<ul style="list-style-type: none"> - Туристична діяльність забезпечує джерела додаткового фінансування територій, що охороняються або природоохоронних заходів. - Учасники турів беруть посильну участь у природоохоронній діяльності (волонтери, дитячі екологічні табори та ін.). - Туристи з повагою ставляться до місцевих культурних традицій, звичаїв, укладу життя, прагнуть вивчити і зрозуміти їх. - Розвиток туризму сприяє налагодженню співробітництва територій, що охороняються (заповідних об'єктів), із місцевим населенням, підвищенню суспільного престижу, заповідних об'єктів, розширенню їх міжнародних контактів.
Екологічна освіта	<ul style="list-style-type: none"> - Туристи заздалегідь, ще до початку подорожі, одержують інформацію про природу і правила поведінки в місці проведення туру. - Туристи чітко усвідомлюють свою відповідальність за збереження природи, додержуються правил поведінки на територіях, що охороняються. - Тури й екскурсії обов'язково передбачають еколого-пізнавальний компонент. - Тури проводять кваліфіковані гіді-екологи. - Об'єктами відвідування є цікаві й екологічно сприятливі природні і культурні ландшафти. - У програму включається відвідування навчальних екологічних стежок, музеїв природи і краєзнавчих музеїв, екотехнологічних господарств та ін. - Туристи знайомляться з місцевими екологічними проблемами і шляхами їх вирішення, природоохоронними проектами, що реалізуються. - Туристи доступними їм способами беруть участь у вирішенні місцевих екологічних проблем.

Закінчення табл. 1

Принципи екотуризму	Характерні риси екотуризму
Участь місцевих жителів і одержання ними доходів від туристичної діяльності, що створює для них економічні стимули охорони природи	<ul style="list-style-type: none"> – Переважно використовується місцева продукція і робоча сила. – Місцеві жителі залучаються до туристичного бізнесу і одержують можливість розвивати свої традиційні форми господарювання. – Доходи від екотуристичної діяльності одержують різні соціальні прошарки і групи (принцип розширення впливу), при цьому збереження природного середовища стає економічно вигідним для місцевого населення.
Економічна ефективність і внесок у сталий розвиток відвідуваних регіонів	<ul style="list-style-type: none"> – Комплексний підхід до розвитку туристичної діяльності. – Ретельне планування, моніторинг і керування. – Інтеграція екотуризму в місцеві плани регіонального розвитку. – Тісне співробітництво організацій різного профілю. – Доходи від туризму не вилучаються цілком з місцевого бюджету, але сприяють його наповненню, підтримці місцевої економіки.

Розглянувши основні засади екологічного туризму, можна дійти висновку, що на території Кінбурнської коси можуть бути створені умови для його розвитку. Як свідчать розглянуті вище принципи, надання туризму, що на сьогоднішній день стихійно розвивається на території коси, екологічного характеру сприятиме збереженню унікальної місцевої екологічної системи. Далі зупинимось на її короткому огляді.

Кінбурнський півострів – піщана коса, розташована в північній частині Чорного моря між Дніпровським лиманом і Ягорлицькою затокою. Півострів цей вузький і довгий – на 40 км простягнувся із заходу до сходу. Ширина Кінбурнської коси – 8-10 км. Загальна довжина берегової лінії цієї піщаної смуги складає 60 км. Поверхня рівнинна.

На Кінбурнському півострові знаходяться три його лісостепові ділянки: Волижин ліс, Солоно-озерний, Івано-Рибальчанський.

Вздовж Кінбурнської коси простяглися Кефальні озера. Навесні через затоку вода надходить спочатку в Черепашине озеро, потім – в Косянське, Кабачине, Маленьке та в Качине. На півострові близько 300 великих та малих озер.

Озера різні за розмірами, площа їх дзеркальної поверхні близько п'ятнадцяти квадратних кілометрів. Дно вкрите білим піском і мілкими мушлями. Ранньою весною разом з водою в озера запливають мальки кефалі – звідси і назва озер -Кефальні. Мешканці називають озера сагами. Саги солодкі – це озера з прісною водою: Макарова, Христина, Чумацьке, Острівки тощо.

Сформований на Кінбурнській арені піщаний степ у комплексі з колками, численними озерами і болотами являє величезний ландшафтний, флористичний і фауністичний інтерес. Саме з метою охорони цього унікального природного комплексу й було створено Регіональний

ландшафтний парк (РЛП) “Кінбурнська коса”.

Парк займає в межах Миколаївської області територію площею, 15 тис. га, а також прилеглу – 1км. Акваторію Чорного моря, Дніпровсько-Бузького лиману та Ягорлицької затоки (5631,3 га).

У Дніпровсько-Бузькому лимані, що омиває Кінбурнську косу, відбуваються важливі біологічні процеси з відтворення і нагулу прохідних і напівпрохідних видів риб.

Акваторії, що омивають косу, належать до водойм вищої категорії, де добувається 25% кількості риби, що виловлюється в північно-західній частині басейну Чорного моря і близько 20% загального улову усіх внутрішніх водойм і водотоків України, крім ставкового рибництва.

Район Кінбурнської коси є природним міграційним шляхом багатьох видів птахів, місцем їхньої концентрації, гніздування, годівлі і зимівлі. Ягорлицька затока з островами, косами, внутрішніми озерами належать до водно-болотних угідь міжнародного значення.

Кліматичні умови Кінбурнської коси сприятливі для рослинного і тваринного світу. Клімат теплий, континентальний і сухий. Він характеризується відносно низькою вологістю повітря, незначною кількістю опадів. За рік в середньому випадає до 350 мм опадів. Середньорічна температура повітря – 10,1 градуса тепла. Зима м'яка, температурний режим нестійкий. Найхолодніший період – друга половина січня – перша декада лютого. Середньомісячна температура повітря в січні – 3 °С (в окремі роки вона підвищується до 1,1 °С), середня багаторічна температура повітря в лютому – 1,8 °С (в теплі зими до 3,8 °С). Зима триває 2-2,5 місяця.

Весна настає рано – в кінці лютого – на початку березня, холодна. Пізні заморозки спостерігаються в кінці квітня, а іноді і в перших

числах травня. У весняно-літній період панують вітри північного та північно-західного напрямків. Травень іноді буває сухим і дуже жарким, в результаті чого вигорає рослинність.

Літо тепле в першій половині та жарке в другій. Середньомісячна температура повітря в червні 20°, в липні 22,8°, в серпні 20,3°.

Осінь завжди тепла, суха, маловітряна, тривала. Ранні осінні заморозки бувають в першій декаді жовтня, найпізніші – на початку грудня. Бабині літо триває нерідко увесь вересень і жовтень. Середньомісячна температура повітря у вересні 17,2 °С, в жовтні – 12,4 °С. Ґрунти Кінбурнської коси – це в основному солончаки, в яких водорозчинні солі (натрієво-хлоридні, натрієво-сульфатні, натрієво-карбонатні або содові) знаходяться на поверхні ґрунту, утворюючи в суху погоду білу кірку солей.

На Кінбурнській косі засолені ґрунти (і підґрунтові води) приурочені до знижених ділянок і улоговин, де капілярна кайма підґрунтових вод досягає поверхні та інтенсивно випаровується протягом вегетаційного періоду. Ґрунтові води на Кінбурнській косі сьогодні залягають на глибині 2 м і більше. Окрім того, на півострові близько 300 озер. Вода в них прісна та солена. Вони неглибокі, живляться тільки опадами, багато з них пересихає в період, коли немає дощів.

В цілому кліматичні та ґрунтово-гідрологічні умови в якійсь мірі сприяють розвитку відповідного рослинного і тваринного світу.

Унікальність Кінбурнської коси в природоохоронному відношенні безсумнівна. Наявне біорозмаїття:

- кількість видів флори – 465 (судинні – 350, мохоподібні – 41, лишайники – 74). З них ендеміки нижньодніпровських пісків – 36. Види, занесені до Європейського Червоного списку, – 6. Види, занесені до Червоної книги України, – 9.
- Кількість видів фауни – 4712 (молюски – 63, ракоподібні – 55, павукоподібні – 160, комахи – 4000, хрящові риби – 4, кісткові риби – 70, земноводні – 7, плазуни – 8, птахи – 300, ссавці – 45). З них види, занесені до Європейського Червоного списку, – 27. Види, занесені до Червоної книги України, – 132.

На Кінбурнській косі розташовані три невеликих населених пункти (Покровка, Василівка, Покровське селище на зразок хуторів), в яких постійно проживає біля 800 чоловік.

Місцеве населення веде господарчу діяльність традиційними способами, вона базується, в основному, на використанні наявних природних ресурсів (рибальство, утримання худоби, вирощування різних культур).

Адміністративним центром цієї території є

с. Покровка. Саме там розташована сільська рада, місцева середня загальноосвітня школа 1-3 ступенів, Покровська сільська лікарняна амбулаторія.

Неоціненний рекреаційний і бальнеологічний потенціал Кінбурнської коси. Велика довжина високоякісних пляжів у сполученні з мілководними ділянками моря і лиману, що добре прогриваються, найбільшим у Північному Причорномор'ї числом сонячних днів у році, з найменшою кількістю опадів, помірним тиском повітря над морем, наявністю лікувальних грязей, розмаїттю історичних місць і визначних пам'яток робить Кінбурн однією з кращих зон відпочинку й оздоровлення півдня України.

Враховуючи особливості території Кінбурнської коси, а також ґрунтуючись на розглянутих вище засадах екологічного туризму, можна окреслити види екотуризму, придатні для даної місцевості.

До видів екологічного і зв'язаних з ним інших видів туризму (за умови адекватного планування, організації і керування) відносять широкий спектр діяльності – від тривалих наукових експедицій до короткочасного відпочинку на природі у вихідні дні.

Усе це розмаїття можна умовно класифікувати за різними критеріями, зокрема за групами подорожуючих, головними об'єктами відвідування, видами туристської діяльності, тривалістю перебування та ін.

Основними об'єктами екотуризму в його класично-природоохоронному, вузькому трактуванні вважаються відносно непорушені природні комплекси або окремі їх елементи. Нерідко об'єктами пізнавального або наукового екотуризму стають окремі найбільш "популярні" і примітні біологічні види тварин і рослин.

В цьому зв'язку на Кінбурнській косі можна запропонувати такі об'єкти дослідження:

- знайомство з місцями перебування рідкісних видів коловодних і водоплавних птахів;
- дослідження реліктових листяних гайків з участю дуба звичайного, вільхи чорної та берези дніпровської, які є залишками легендарної Гілеї;
- ознайомлення з ділянками цілинного степу, в складі угруповань яких зустрічається значна кількість ендемічних видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України або Європейського Червоного списку [2].

Екотуристів можуть привабити і унікальні об'єкти неживої природи, геоморфологічні, гідрологічні й інші особливості коси (озера, ландшафти, узбережжя лиману та моря тощо) Об'єктами екотуризму можуть бути унікальні рослинні угруповання і біоценози в цілому, на які багатий Кінбурн.

Крім цього, об'єктами екотуризму можуть бути культурні, етнографічні й історичні визначні пам'ятки. Для розробки тематики даного напрямку туризму достатньо поринути в історію цих місць в різні часи.

За специфікою діяльності умовно виділяють науковий, пізнавальний і рекреаційний туризм. До наукового екотуризму іноді відносять експедиції вчених, літні польові практики студентів, інші подорожі, що включають збір наукової інформації про відвідуваний регіон. Роль його може бути досить велика. Зокрема, науковий туризм може істотно поповнити інформацію про екологічний стан коси. Отримана інформація може бути корисною не тільки для розвитку науки, але і для подальшого становлення в регіоні екотуризму на сталій основі. В цьому зв'язку, на території, що розглядається, є виняткові умови для проведення комплексних наукових експедицій, польових практик студентів, зокрема біологічного, екологічного напрямків. Це, зокрема, ефективно реалізується факультетом еколого-медичних наук МДГУ ім. Петра Могили.

Пізнавальний екотуризм – це “екотуризм у класичному розумінні”. Його різновидами, доцільними на косі можна вважати тури за спостереженням птахів (бердвотчинг – від англійського birdwatching), тварин або комах,

ботанічні екскурсії, етнографічні і краєзнавчі подорожі, тури для аматорів відео- і фотозйомки.

Основним ланцюгом рекреаційного екотуризму є відпочинок на природі, хоча, безумовно, він також переслідує визначені пізнавальні цілі. Такий туризм може бути активним (будучи різновидом “пригодницького” туризму) і пасивним. До його активних форм нерідко відносять піші, кінні походи, подорожі на човнах (наприклад на острови в акваторії Кінбурнської коси), яхтинг, дайвінг тощо. Пасивними формами рекреаційного туризму можуть, наприклад, вважатися: відпочинок на узбережжі моря, у наметових таборах, ближні походи і прогулянки, пікніки. До категорії пасивного рекреаційного екотуризму можна також віднести риболовлю і збір дарунків природи, здійснювані на принципах екологічної сталості.

Слід зазначити, що в країнах Заходу туризм стосовно рекреації є більш широким поняттям. Інакше кажучи, рекреація в розумінні західних фахівців – це частина туризму. Російська наукова традиція і практика, навпаки, трактує рекреацію як поняття більш широке, ніж туризм. Дійсно, рекреаційні заняття – це короточасні заняття широкого спектра, тривалістю менше доби, і вже тому вони не підпадають під визначення туризму, прийняте ВТО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдученко І. Сільський зелений туризм, “Вечерний Харьков”. – № 121 від 28.10.04.
2. Деркач О.М. Перспективи використання території РЛП “Кінбурнська коса” для навчально-пізнавального та наукового туризму // Зб. наукових праць III Новорічних біологічних читань. – Миколаїв: МДУ, 2003. – С. 89-91.
3. Кекушев В.П., Сергеев В.П., Степаницкий В.Б. Основы менеджмента экологического туризма: Учебное пособие. – М.: Издательство МНЭПУ, 2001. – 60 с.
4. Коробов В. Экологический туризм // www.humanclub.narod.ru.
5. Ледовских Е.Ю., Дроздов А.В., Моралева Н.В. “Экотуризм на пути в Россию. Принципы, рекомендации, российский и зарубежный опыт”. – Тула, 2002.
6. Миронов Ю.Б. Перехідні економічні системи // Збірник наукових праць студентів, аспірантів і викладачів. – Випуск V. – Львів: Видавництво ЛКА, 2002. – С. 289-292.
7. Проблемы Кинбурнской косы: “ЕкоНеделя”, 24.07.01.
8. Храбовченко В.В. Экологический туризм. – М.: Финансы та статистика, 2003. – С. 14-23.

Редакційно-видавничий центр

Миколаївського державного гуманітарного університету
імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»

ВИГОТОВЛЯЄ

МОНОГРАФІЇ

БРОШУРИ

ПІДРУЧНИКИ

ЖУРНАЛИ

ПУБЛІЦИСТИКУ

КАТАЛОГИ

БЮЛЕТЕНІ

ХУДОЖНЮ
ЛІТЕРАТУРУ

НАВЧАЛЬНІ
ПОСІБНИКИ

АВТОРЕФЕРАТИ
ДИСЕРТАЦІЙ

ЗБІРНИКИ
НАУКОВИХ
ПРАЦЬ

ІНШУ
ВИДАВНИЧУ
ПРОДУКЦІЮ

ВИКОНУЄ

замкнутий цикл видавничих
та поліграфічних послуг

макетування

сканування

швидкий набір

комп'ютерну верстку

технічне редагування

літературне редагування

коректуру

тиражування

брошування книжок

палітурні роботи

(порізка, зшивка, ламінування)

виготовлення бланкової продукції

виготовлення візитних карток

розробку електронних сторінок
для Інтернет

розробку фірмового стилю

(логотип, фірмовий знак, макети)

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: (0512) 55-15-41, 50-03-32, 55-18-23.
Факс: (0512) 50-00-69. E-mail: avi@kma.mk.ua